
Maisto ir žemės ūkio manifestas

Jaunieji žemės draugai Europa

2017

Jaunieji žemės draugai Europa dėkoja visiems, prisidėjusiems rengiant šį manifestą, ypač Jaunujų žemės draugų Europa maisto ir žemės ūkio darbo grupei.

Jaunieji žemės draugai Europa reiškia padėką už finansiinę paramą (detali informacija – <http://www.foeeurope.org/yfoee/our-funding>). Šis dokumentas negali būti traktuojamas kaip rėmėjų pozicija ir už jo turinį atsako Jaunieji žemės draugai Europa. Rėmėjai neatsako už informacijos, pateiktos šiame dokumente, bet kokį panaudojimą.

Tekstą paruošė daug šaunių Jaunujų žemės draugų Europa maisto ir žemės ūkio darbo grupės savanorių, piešiniai – Alejandro Gil, maketavimas Juli Okropiridse, vertimą lietuvių kalba paruošė Ekologinio klubo „Žvejonė“ savanoriai.

ĮVADAS

Mūsų natūralus gamtos pasaulis yra pavojuje ir mūsų sveikata blogėja. Tam didelę įtaką turi neatsakinga ir nesąžininga maisto gamyba Europoje bei daugumos europiečių vartotojiškas gyvenimo būdas. Didžioji dalis maisto yra gaminama masiškai ir chemiškai apdorojama pramoniniuose ūkiuose, kuriuose vyrauja neatsakingas požiūris ir pelno siekimas. Tai neigiamai veikia mus ir būsimas kartas. Tačiau yra įmanoma kitokia gyvensena – gyvensena, pagrįsta morale, pagarba, sąmoningumu, draugyste, pagalba, bendradarbiavimu ir sąžine. Jaunųjų žemės draugų Europa maisto ir žemės ūkio vizijos pagrindas – mažos, save išlaikančios, darniai su gamta sugyvenančios sodybos, kuriose auginamas įperkamas, vietoje perduodamas, sveikas ir maistingas maistas. Dabartinę maisto sistemą būtina keisti ir mes, Jaunieji žemės draugai Europa, esame pasiruošę už tai kovoti.

KAS BLOGAI?

Gamtiniai ištekliai ir bioįvairovė

Esama žemės ūkio sistema eikvoja gamtinius išteklius ir kelia grėsmę gamtinei aplinkai, bioįvairovei, ekosistemos gebai atsistatyti. Tai gali sukelti visos Žemės ekosistemos griūtį. Tai privalo baigtis.

Žemė

Intensyvus pramoninis gyvulių auginimas dažnai nepaiso gyvūnų gerovės standartų, kelia pavojų visuomenės sveikatai, teršia aplinką ir eikvoja derlingų žemių plotus pašarų auginimui.

Miškų kirtimas ir kertinių ekosistemų nykimas yra susijęs su naudojama lydininės žemdirbystės praktika, kada kertami miškai, siekiant išlaisvinti plotus žemės ūkiui. Tokiu būdu nyksta derlingas dirvožemis ir bioįvairovė.

Didėja konkurencija tarp žemės naudojimo ne tik maistui, bet ir gyvulių pašarui, biokurui, biomasei ir t. t. Tai sukelia dirvožemio eikvojimą, bioįvairovės nykimą ir žemės kainų augimą.

Nykstant kenkėjų priešams trikdoma gamtinė pusiausvyra, todėl **vis daugiau chemikalų naudojama intensyviuose monokultūrų plotuose**. Tai sukelia gamtinės įvairovės ir dešimtmečiais atrenkamų ir prisitaikiusių prie vietinių sąlygų tradicinių augalų sėklų įvairovės mažėjimą.

Ekologiniai ūkiai apima tik 0.9 % visos dirbamos žemės, o jų produkcija brangi. Produkcijos aukštą kainą ir lėtą ekologinių ūkių plėtrą dalinai sąlygoja ilgos, brangios, biurokratiškos sertifikacijos procedūros, ekonominė rizika ir paramos trūkumas.

Vanduo

Netvarus vandens naudojimas. Apie 70 % gėlo vandens sunaudoja žemės ūkis. Tai sekina paviršinius ir požemius vandens išteklius, todėl didėja geriamo vandens trūkumas.

Trašų naudojimas intensyvioje žemdirbystėje tapo norma, nes reikalinga palaikyti alinamo dirvožemio maisto medžiagų balansą. Trašų perteklius patenka į vandens telkinius, jie eutrofikuojami, todėl vandens ekosistemos degraduoja, nyksta, jose kyla toksinių dumblių žydėjimai ir deguonies trūkumas.

Industrinė žvejyba sukelia vandens buveinių, ekosistemų destruktiją, rūšių mažėjimą, atima tradicinį pragyvenimo šaltinį iš vietinių žvejų. Dauguma pagaunamų žuvų (tunas, menkė, jūrinis ešeris) yra ekosistemos mitybinės grandinės viršuje ir jų išgaudymas sukelia viso mitybinio tinklo sutrikimą. ES reglamentai leidžia nereikalingą laimikį išmesti atgal į jūrą.

Medžiagos

Intensyvi žemdirbystė yra priklausoma nuo iškastinio kuro ir nedarni, nes vienos kalorijos maisto pagaminimui reikia 10 kalorijų kuro. Žemės ūkio ir žvejybos pramonės šakos yra labai priklausomos nuo kuro trašų pesticidų gamybai, žemės ūkio technikai, drėkinimui taip pat maisto transportavimui, šiltnamių šildymui.

Genetiškai modifikuoti organizmai (GMO) naudojami su siekiu, kad GM augalai būtų atsparūs tam tikriems herbicidams. Masinis herbicidų naudojimas katastrofiškai veikia

ekosistemas ir kelia pavojų bioįvairovei. Be to GM sėklų patentavimas neužtikrina maisto saugos, o kuria hierarchinę ir nestabilią maisto sistemą, kurioje agrokoorporacijos eliminuoja mažus gamintojus. GMO poveikis žmogaus sveikatai vis dar yra nežinomas.

Oras

Esamos žemės ūkio šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos siekia 13 % bendros šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos (18 % kartu su emisijomis dėl miškų kirtimo). Didėjančios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos kelia dažnesnes karščio bangas, sausras, potvynius ir kitas ekstremalias klimato situacijas.

Prekyba

Maisto prekybos sistemoje kaina priklauso nuo pasiūlos ir paklausos, o produktas kainuoja mažiau, kada gaminamas dideliais kiekiais. Taigi, didelės kompanijos turi pranašumą prieš mažus gamintojus ir todėl dominuoja maisto rinkoje.

Agropramonė masiškai subsidijuojama. Europoje 80 % visų subsidijų skiriamos 18 % ūkininkų. Kuras taip pat subsidijuojamas. Tai suteikia industriniams ūkiams dar didesnę pranašumą prieš ūkininkaujančius ekologiškai.

Į maisto kainas nėra įskaičiuojami ekologiniai kaštai, susiję su transportavimu, ekosistemų nykimu, vandens tarša, atliekų tvarkymu. Skaidrumo trūkumas sudaro galimybes dideliems ir staigiems maisto kainų šuoliams.

Teisėtvarka ir įstatymai palaiko esamą nedarnią situaciją. ES Bendroji žemės ūkio politika pritaria pigesnių produktų importui iš kitų šalių, kur gamybos savikaina yra mažesnė. Europos daržovių ir vaisių dydžio ir formos reguliavimai sukelia pilnaverčio maisto išmetimą. Tarptautinė prekyba mažina aplinkos apsaugos standartus.

Agrokorporacijos blokuoja reikalingas reformas ir trukdo mažiems ūkiams patekti į rinką.

Agrokorporacijų sėklų rinkos kontrolė ir sėklų standartizacija. Dabar vyrauja trys pagrindinės grūdinės kultūros: kukurūzai, kviečiai ir ryžiai, kurie dažniausiai hibridai ir genetiškai modifikuoti.

Žmonės

Informacijos trūkumas ir vartotojiškas gyvenimo būdas verčia žmones eiti į prekybos centrus ir pirkti maistą nesigilinant į tai, ką perka. Tai sukelia ligas, susijusias su netinkama mityba, tuo tarpu neturtingose šalyse kenčiamas badas.

Didelės žemės ūkio korporacijos išnaudoja žmones. Žemės ūkio korporacijos, norėdamos padidinti pelną, mažina gamybos kaštus, koncentruodamos gamybą šalyse, kur galima mokėti mažas algas ir yra menki aplinkos apsaugos ir darbo saugos standartai.

Standartizuota produkcija naikina vietinių bendruomenių tradicinę kultūrą ir jų tradicines sėklas, receptus ir papročius. Siekdami būti konkurencingi ir atitikti reikalavimus žmonės vis dar praranda senovines žinias, vietinę kultūrą ir tradicijas.

Žmonės nebežino, kaip ir kur auginamas ir gaminamas maistas, kokia jo kilmė, sudėtis, kodėl jis tokio skonio, kokia jo tikroji kaina, kokia žala jis daro aplinkai ir bendruomenėms.

Standartizuota produkcija sukelia su mityba susijusias ligas, tokias kaip: kempinligė, paukščių gripas, snukio ir nagų liga, žarnyno lazdelių protrūkius. Šių ligų protrūkiai niokojo europiečių žemės ūkį paskutiniaisiais metais.

Badas – vis dar didžiausia grėsmė sveikatai pasauliniu mastu.

Sprendimai ir rekomendacijos

Jaunųjų žemės draugų Europa maisto ir žemės ūkio darbo grupė įsitikinusi, kad būtina nedelsiant pereiti iš pramoninės į darnią ir tvarią žemdirbystę. Mums reikia pakeisti individualizmą į kooperaciją, priklausomybę nuo verslo grupuočių į savęs išlaikymą, vienvaldystę į žmonių valdžią, paramą korporacijoms į paramą vietinėms ekonomikoms, POP kultūrą į vietinę kultūrą. Tai pasiekti galima daugybe būdų:

Gamtiniai ištekliai ir bioįvairovė

Mes turime palaikyti visas praktikas, kurios kuria balansą tarp žemės galimybių ir gaunamo derliaus. Mes turime laikyti žmones gamtos dalimi, o ne jos varžovais.

Sistema, kurios pagrindas yra mažos įvairios darniai sugyvenančios su gamta sodybos, veda į teisingą žemės paskirstymą ir padeda išsaugoti senovines vietines sėklas, receptus ir tradicijas.

Parama tvarioms žemės ūkio praktikoms, kurios integruoja bioįvairovę, natūralius gamtos ciklus, gerina dirvožemio derlingumą, skatina maisto medžiagų antrinį panaudojimą, nereikalauja naftos produktų ir kenksmingų chemikalų: pvz., kultūrų rotacija, skirtingų augalų derinimas ir auginimas drauge, bioįvairovės didinimas kombinuojant miško ekosistemas, auginamų kultūrų kenkėjų priešų apsauga ir t. t.

Remti ekogyvenviečių, miesto daržų ir sodų, sėklų bankų, tranzitinių miestų iniciatyvų kūrimąsi, kurie pabrėžia žemės

ūkio vystymą kaip priemonę pereinant į saviišlaikomumą.

Uždrausti genetiškai modifikuotų sėklų ir produktų produkciją ir importą.

Mažinti maisto atliekas: drausti išmesti produktus dėl jų prastos estetinės išvaizdos ir formos.

Padidinti mokesčius trąšoms ir pesticidams, kad visi pridėtiniai kaštai, t. y. vandens taršos, ekosistemų degradacijos, bioįvairovės nykimo, socialiniai, būtų įskaičiuoti.

Uždaryti žuvų fermas, kurios maitina žuvis tuo, kuo jos natūraliai neminta.

Prekyba

Mums reikalingi radikalūs maisto gamybos, prekybos ir pastarųjų reguliavimo pokyčiai. Mes nesutinkame su globalia ir vartotojiška prekyba – ji turi baigtis.

Kurti artimus ryšius tarp pirkėjų ir gamintojų: didinti ūkininkų turgelių, mugių, maisto kooperatyvų, bendruomenės remiamų žemės ūkio ir maisto mainų iniciatyvų skaičių.

Persikirstyti subsidijas mažiems ekologiškiems, biodinamišiams ūkiams, kurie saugo bioįvairovę ir laukinę aplinką.

Pirkti vietinį sezoninį maistą, kuris mažina transportavimą ir dirbtinį nesezoninį augalų auginimą.

Yra būtinas maisto produktų žymėjimas ir galimybė nustatyti jų kilmę, kad rinkdamiesi maistą pirkėjai gautų reikiamą informaciją.

Sąžininga prekyba, kuri garantuoja darbininkų gerbūvį, žmogaus teises, lyčių lygybę, palaiko tvarias žemdirbystės praktikas.

Žmonės

Žemei reikia sąmoningų, gerai informuotų, aktyvių žmonių, kurie kiekvieną savo judesį laikytų kaip mažą žingsnį link tvarios maisto ir žemės ūkio sistemos. Žmonių sprendimai

turi lemiamą reikšmę maisto rinkoje ir yra gyvybiškai svarbu, kad žmonės darytų teisingus pasirinkimus.

Žmonių gyvenimo būdo transformacija ir supaprastinimas: žmonės patys augina sau maistą, mažiau perka, valgo vietinį, sezoninį, ekologišką, termiškai neapdorotą, veganišką ar vegetarišką maistą, mažiau naudoja mėsos, žuvies ir pieno produktų, prisijungia prie vietinių ūkininkavimo ir prekybos iniciatyvų ar jas inicijuoja. Taip būtų atstatomi glaudūs santykiai tarp pirkėjų, gamintojų ir apskritai tarp žmonių.

Reikalingas priėjimas prie žemės ir gamtos, atkuriantis žmogaus ryšį su gamta ir leidžiantis auginti sau maistą. Didelis supratimas, iš kur ir kaip atsiranda maistas, palengvins perėjimą į darnų ir tvarų žemės ūkį.

Į bet kurio amžiaus vaikų mokymo programas turėtų būti įtrauktas mokymas apie sveiką maitinimąsi, judėjimą, padėti žmonėms, gyvūnų gerovei, vietinio ir sezoninio maisto valgymo ir mėsos atsisakymo naudą, darnų ir tvarų maisto gaminimą ir laikymą.

Lengvesnis priėjimas prie detalios informacijos, mokslinių tyrimų, statistikos apie problemas, jų sprendimus, geriausias praktikas maisto ir žemės ūkio tema. Šios žinios turi būti prieinamos nemokamai ir suprantama forma, kad neliktų žinių spragų.

Reikia tiesiogiai ir netiesiogiai skleisti žinias apie darnesnę ir sąžiningesnę maisto sistemą, informuoti žmones, kelti jų sąmoningumą, kad po truputį keistumės mes patys ir keistume kitus.

Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kalbėti su politikais, organizuoti susitikimus, kampanijas, akcijas, demonstracijas.

Kurti judėjimus, padėti žmonėms ir jų bendruomenėms, dirbti išvien dėl teisingos ir tvarios maisto sistemos ir norimų pokyčių įgyvendinimo.

Daugiau informacijos apie Jaunuosius žemės draugus
Europa:

www.youngfoee.org

Kontaktai:

Young Friends of the Earth Europe

Rue d'Edimbourg 26

Briuselis 1050

Belgija

Tel.: + 32 2 893 1000

Daugiau informacijos apie Ekologinį klubą „Žvejone“:

www.zvejone.lt

Kontaktai:

Ekologinis klubas „Žvejone“

Taikos pr. 42-3

LT-91216 Klaipėda

El. paštas zvejone@zvejone.lt

Tel. ir faks. +370 46 380650